

Akademie 1857⁴ str. 297). Tehtno je, da so v tisti listini imenovani vinogradi pri Bišati in drugod na Gorenskem.

Kratkočasno berilo.

Atala.

Spisal Chateaubriand. Poslovenil po originalu Mih. Verne.

(Dalje).

Skozi drevje zagledava nekega mladenča; baklo ima v rokah in podoben je spomladnemu duhu, ki po gojzdih teka, spavajočo naravo obudit. Nekako zaljubljen je, ki potova, zvedit v koči svoje drage osodo svoje ljubezni.

Če devica baklo ugasne, dovoli v snudbo; če je pa ne ugasne in se zagerne, zaverže ženina.

Vojak, ki po senci plazi, poje s tihim glasom naslednje besede:

„Prehititi čem stopnje dneva verh hribov, samotne golobice svoje pod gojzdnimi hrasti iskat“.

„Veržico porceljanastih školjk sem ji na vrat obesil; tri rudeče za ljubezen svojo, tri višnjeve za strah svoj, tri sinje za upanje svoje“.

„Mila ima oči kakor popelica, in rahel kinč las kakor polje laškega pšena; nje usta so kakor rožnobjna školjka, ki jo biseri venčajo; njene persi kakor dve mlade kozi brez madeža, ki jih je ena mati enega dne rodila“.

„Da bi Mila to baklo ugasnila! Da bi njene usta radostno senco na-njo dahnile! Nedrije njeno bom oplodil — upanje domovine bo na persih njenih viselo, in nad zibeljo sina svojega bom puhal iz zalo okinčane pipe mirú“.

„Naj prehitim tedaj stopnje dneva na verhih hribov, samotne golobice svoje pod gojzdnimi hrasti iskat“.

Tako poje mladenec; glasi njegovi zmešajo dušo mojo do dna in spremené očividno Atalino obličje; najine sklenjene roke se tresejo. Kmalo pa obudi najino pazljivost drugi, nama še veliko nevarniši prizor.

Ravno greva memo groba nekega otroka, ki je dvema narodoma v mejo bil. Po navadi so ga bili na robu ceste napravili, da bi mlade ženske, ki memo njega k izvirku hodijo, dušo nedolžne stvarice v svoje oserčje sprejeti, in jo domovini spet poverniti zamogle. Bilo je tu ravno nekoliko nevest, ki, materinske sreče željne, svoje usta odpirajo, da bi malega otroka dušo, ki, kakor menijo, nad cveticami plava, v-se sprejele. Kmalo pride tudi otrokova mati, ter položi koruzen klas in belih limbarjev na grob. Zemljo namaka s solzami svojimi — sede na vlažno trato, ter govori z ginjenim glasom detetu svojemu:

„O novorojeni moj! zakaj bi te objokovala v tvoji zemeljni zibelji? Ko mali ptiček doraste, si mora sam hrane iskati, in najde v puščavi pač veliko grenkih zern. Ti, o ti nisi solz poznal; serca tvojega ni osmodil pogubljeni pih ljudi! Berst, ki v svojem zavitku sahne, preide z vso svojo dišavo, kakor ti, o sinek moj, z vso svojo nedolžnostjo. Blagor njim, ki v zibelji umerjejo! družega ne poznajo ko materne poljubke in smehleje“.

Najine lastne serca so naji bile že premagale, in sedaj obnemagava skoraj pod bremenom teh prilik rahločutja in materinske ljubezni, ki naji v ti milo mikavni samoti zaleze. V naročji nesem Atalo v gojzdno goščo in ji pravim marsikaj, kar bi danas zastonj iskal na svojim jeziku. — Jug, sin moj dragi, pride ob svojo vročino, ko čez snežnike piha. Spomini ljubezni v sercu starčka so kakor plamen dneva, ki se po sončnem zahodu, in ko nad kočami divjakov tihota plava, iz mirne lune žari.

Kdo je mogel Atalo oteti? kdo ji brani, naravi se udati? Brez dvoma le čudež — in — ta čudež se zgodi. Simaghanova hči se oberne k Bogu kristjanov: na tla se verže in pošilja gorečo molitev k svoji materi in h kraljici devic. Od tega hipa, Renat! sem zadobil čudovit zapopadek vere, ki je v stanu v gojzdih pri vsem pomanjkanji življenja nesrečne s tisučerimi darovi oblagodariti; tiste vere,

ki s svojo mogočnostjo strasti kroti in jih sama premaga, dasiravno jih vse — skrivnost gojzdov, nenazočnost ljudi in zvesto molčanje sence podpira. O kako rajska se mi je zdela ta divjakinja, nevedna Atala, ki pred staro poderto jelko, kakor pred altarjem, klečé, Boga za svojega molikovavskega ljubiča moli. Njene k ponočnim zvezdam povzdignjene oči, njene lica, ki so se solz vere in ljubezni lesketale, so bile nepopisljive lepote. Večkrat se mi je zdelo, kakor da bi hotla v nebesa zleteti; večkrat se mi je zdelo kakor da bi vidil po mesečnih žarkih k nji dohajati — kakor da bi slišal med vejami drevja tiste duhove, ki jih Bog kristjanov puščavnikom na skalovje pošilja, ko jih misli k sebi pozvati. To me je žalilo, ker sem se bal, da ima Atala le še malo časa na zemlji bivati.

Med tem preliva toliko solz, se kaže tako nesrečno, da bi bil morda dovolil razpustiti jo, ako bi se ne bil krik smerti v gojzdih oglasil. Štirje oroženi planejo nad-me — zgrešili so naji bili — vojni poglavar je bil ukazal za nama hiteti.

Atali, ki je bila v svoji ponosni hoji kraljici enaka, se ni pristojno zdelo, s temi vojaki govoriti. Gospodovavno jih pogleda, ter se podá k Simaghanu.

Nič ne opravi. Moje stražnike in verige moje pomnože in ljubico ločijo od mene. Pet noči preteče, kar zagledamo na bregu reke Šata-Uše Apalašuklo. Berž me ovenčajo s cveticami, mi olikajo obličje z lazuro in cinobrom, mi utaknejo biserov v nos in v ušesa, in mi dajo Šišikuo *) v roke.

Tako v žertvo okinčan pridem v Apalašuklo vsred vpijoče derhali. Menil sem, da je ob moje življenje, ko se na enkrat glas velike školjke zasliši, in Miko, ali narodni poglavar, napové narodni zbor.

Muke, s katerimi divjaki vojne jetnike moré, so ti znane, sin moj. Nekteri kristjanski misijonarji, ki so pri tem lastno življenje v nevarnost stavili in netrudljivo človekoljubje nazočevali, so bili pri mnogih narodih opravili, da se je germada s precej lahko sužnostjo nadomestovala. Muskogulgi niso bili sicer te šege še sprejeli, vendar pa se je velika stranka za-njo glasila. To važno zadevo razsoditi, skliče Miko Sašemce **) v zbor. V zbirališče me peljejo.

Ne deleč od Apalašukle stoji na samotnem griču posvetovavnišče. Trije krogi stebrov so zale stavbe tega okroglega poslopja. Stebri so iz uglajenega in rezanega cipresnega lesa: toliko visokejši in debelejši so, pa toliko manj jih je, kolikor bolj se sredi bližajo, ki jo en sam steber naznačuje. Izverh tega stebra so razpeti zavoji iz drevesne kože na ostale stebre, in to dela, da je streha poslopja prederti vertnici podobna.

Svèt se zbira. Petdeset starčkov v brebrovih kožuhih se uversti na stopnicah, ki so vratam poslopja nasproti napravljene. Veliki poglavar sedi vsred njih. V roki ima pipo mirú, ki je za boj napolopisana. Na desno starčkov sedi petdeset žen v obleki iz labudovega perja. Vojni poglavar s tomahavkom ***) v rokah, glave s pirjem okinčane, roke in persi s kervjo namazane, sedé na levi.

Pri stebri gorí zborni ogenj. Pervi čarovnik, v dolgi obleki, z nagatjeno sovo na glavi, in z osmirimi stražniki tempeljna obdan, vliva balzama kopalnega drevesa v zubelj in daruje soncu. Trojna versta starčkov, žen in vojakov, popi, oblaki kadila, daritev — vse dela ta zbor veličasten.

Zvezan stojim vsred zbora. Po doveršeni daritvi poprime Miko besedo, ter priprosto razlaga predmet, zastran kterege se je zbor sošel. V posvedočanje svojih besed verže sinjo ovratnico po sobi.

Nato se vzdigne nek Sašemec iz orlovega rodú, ter govori tako: „Oče moj Miko, Sašemci, žene, vojaki čve-

*) Šišikua je nekakošno glasbino orodje.

**) Sašemci so narodni svetovavci.

***) Tomahavk je sekira.

terih rodov, orla, brebra, kače in želve, varujmo se, v šegah prednikov svojih kaj spremeniti; sožgimo jetnika, in ne dajmo, da bi se naš pogum omehkužil. Priporočuje se vam šega belih, ki ne more drugač ko pogubljiva biti. Dajte rudečo ovratnico, ki ima besede moje v sebi. Govoril sem.“

In nato verže rudečo ovratnico vsred zбора.

Postarana žena se vzdigne ter pravi:

„Oče moj orel, lesice razum imaš in želve razumno počasnost. Veriga prijaznosti s teboj naj jasno sveti, in drevo mirú hočeva vkup saditi. Toda spremenimo šege prednikov svojih v vsem, kar pogubljivega imajo. Sužnjev hočemo imeti, da bi polja naše obdelovali, vpitja vjetih pa, ki materam serca terže, nočemo več slišati. Govorila sem.“

Kakor se o nevihti valovi morja lomijo, kakor se velo listje, ki ga v jeseni vihar odnaša; kakor se v nagli povodnji Mešasebovo bičje pripoguje in spet vzdiguje; kakor velika čeda jelenov iz gojzde goščave vpije: tako se maja, tako šumi ves zbor. Sašemci, vojaki, žene govore po versti ali vsi na enkrat. Razne želje so si nasproti, misli so si navskriž, zbor se hoče raziti; poslednjič pa zmaga stara šega, in na germado me obsodijo.

Doveršenje sodbe odlašale primerljive; mertvaška slovesnost ali svečanost duš se bliža. O dneh, ki so za to slovesnost določeni, ne sme noben jetnik umorjen biti. — Ojstri straži me izročé, in brez dvoma so bili Sašemci, Simaghanovo hčer proč poslali, ker je nisem več vidil.

V tem dohajajo ljudstva od več ko tri sto milj deleč na okrog, svečanost duš obhajati. V nekem daljnem kraju napravijo dolgo kočo. Določen dan skoplje vsaka družina ostanke svojih dedov iz posebnih grobov, ter obesi kosti v nekakošnem redu po družinah na stene občne sobe prednikov. Zunaj rijové vetrovi, gojzde in slapi, ker se vihar vzdigne, starčki raznih narodov pa delajo v tem nad kostmi svojih dedov mir, in sklepajo zaveze.

Nato začnejo mertvaške igre: tek, oblica, gležna igra. Čarovnik poziva Misabu-ata vodnega duha. Na to pripoveduje zgodovino vojske velikega zajca z Matšimanitu-tom bogom zlega. Govori o prvem človeku in o Atahenzii, prvi ženi, ki sta bila z nebes pahnjena, ker sta bila svojo nedolžnost zgubila — o zemlji, ki jo je bratomor oskrunil — o brezbožnem Juskeku, ki je Tahuistarona pravičnega umoril — o povodnji, ki se je na poziv vélikega duha napravila — o Masu-tu, ki se je sam v nekakošnem čolnu iz drevesne skorje otel, in o krokarju, ki se je pošiljal suhe zemlje iskat — poslednjič tudi o lepi Endae-ji, ki jo je nje mož s svojimi sladkimi pesmi iz prebivališča duš izpeljal.

Po teh igrah in pesmih se pripravljajo, dedom svojim večer pogreb dati.

Dopisi.

Iz Siska 15. maja. Te dni se je pri nas žitna kupčija zlo oživila; čeravno je cena zlo poskočila in žitarji, nadjaje se še višje cene, blaga niso kaj radi prodajali, se je te dni vendar okolj 30 tavžent vagánov raznega žita prodalo, in sicer banaška pšenica po 4 fl. 36 kr. rež po 3 fl., koruza po 2½ do 3 fl., oves po 2 fl. 24 — 30 kr. starega dnarja.

Od Drave. Naša blaga in zvečinoj prebrisanih glavie mladina se je počela od leta 1850 na srednjih učiliščih tudi v slovenščini vaditi, ktero že precej dobro zna od premile matere. Učenci so se res te svete blaginje živo lotili ter lepo napredovali in dovršivši osmi razred si nabrali konči toliko znanosti, da morejo domače spisove gladko prebirati in sestavke v znanih rečeh lahko skladati. Velika je tedaj to dobrot mladencem izlasti takim, kateri se duhovništvu posvečujejo, pa tudi prihodnim vračnikom, pravnikom in urednikom. Inači je to nekda bilo, kadar še se je mnogoteri moral nastopivši službo po domače brati in mrsavo pisati učiti. Odtod tolika skvarjenost našega zalega narečja,

ker ljudstvo je rado pobiralo besede, izreke in povedi, ktere so govorniki rabili mené, da ti gospodje toliko let učé, se morajo tudi domači govor po izbor vediti; pa žalibog druga je bila, dasiravno so temu dosti več okolnosti krive bile kakor mi sami. Dakle kar smo, bi rekel, v stoletjih pokvarili, trudimo se popraviti, vsej še ni prepozno, pa vendar skrajni čas, da nas tujščina ne zaduši in ne poplavi. Ne morem pregoreti, da ne bi povedal, kako žalastna je ta reč pri bogoslovcih v nekterih seminiščih, kateri dokončavši gimnazij so precej izurjeni svoj govor po treh ali štirih letih tako spozabili, da od njih ni čistega slovenskega stavka slišati, bodi si gledé na obliko ali skladbo, ker kakor se mi zdi, še zato nikdo ni skrbel, toda pri nas se v nekih mescih nadjamo sovsema prerrojene dôbe. — Veselja je nam štirskim duhovnikom serce skipelo, ko smo pred nekimi dnevi zvedili presrečno novico, da bodo na mariborskem bogoslovskem razdelu sami izverstni našinci in pisavci mesca kozoperska počeli učiti. Prisijalo je tedaj tudi pred naše vrata milo solnce. Samo edina govornica nas nekoliko moti, namreč da se pastirka (pastirsko bogoslovje) namerava po nemškem razkladati s prikladnimi slovenskimi vajami, pa tega skoro ni moči verjeti toliko menje, ker častiti gospod učnik, kteremu je to važno delo izročeno, sluje med slovenskimi jezikoznanci in pisavci perve verste. Bog daj, da to le govornica ostane. Ne vemo, je li se kde indi ta nauk v drugem jeziku razklada kakor v onem, kateri vse ljudstvo po celi vladikovini (škofii) govori in premodrega stvarnika moli. *)

Raičev Božidar.

Iz Ljubljane. Pretekli petek je bila slovesna černa maša za rajnega presvitelega nadvojvoda Janeza v tukajšni veliki cerkvi; prečastiti gospod general-vikar Kos so z mnogim spremstvom to cerkveno slovesnost obhajali, ktere so se udeležili tudi Njih eksc. gosp. deželni poglavar. — Ker se ni nadjati, da bi majhna krajnska dežela mógla samostojen batalijon prostovoljnih vojakov na noge spraviti, se bojo nek naši združili s teržaškimi in goriškimi pod imenom „primorsko-krajnskega batalijona“ in je se za-nje odrajtal na 20,000 gold. prerajtani delež. — Iz Dunaja je nek prišlo te dni povelje, naj se cukrarnica ljubljanska le naprej zida, to je velika sreča zlasti za cukrinarje, kateri bi sicer brez zaslužka ostali. Kako sploh kupčija in obertnija v sedanjih vojskinih homatijah peša, se vidi iz tega, da se v tukajšni bombaževi predivnici zdaj nek le 4 dni v tednu dela samo zato, da imajo delavci kaj zaslužka. — Ker je žitna in živinska cena zadnje dni dosti poskočila, je bila v sredi mesca cena mesa in kruha povišana. — Še zmiraj se govori od grozovitega hudodelstva, ki se je v nedeljo teden zgodilo na prostem polji blizo Savelj; neko mlado in bolešno dekle, ki je nesla mleko v Ljubljano, so našli dopoldne ob 12. uri grozovito umorjeno, zraven pa tudi znamenja posilstva. Marsikaj se je sumilo, kdo da bi bil grozoviti morivec, in marsikaka prazna se je kvantala, kakor je že v takih okoljšinah navada; al ravno tako neumna kakor hudobna je tista govornica, ktera se pripoveduje, da je neki jud deklico umoril in si pisker kervi natočil, ker po kervi nedolžnih mladih kristjank judje zlo hrepenijo, da jo judinjam prodajajo, ker le tedaj more judinja srečno poroditi, ako spiže nekoliko kapljic kristjanske kervi!! Da kaka prosta kmetica tako neumnost verjame, ni čuda, — al da so tudi nektere gosposke suknje dan danšnji še tako abotne, bi ne bilo skorej verjeti, ako bi ne bili slišali tega na svoje ušesa. Oj, koliko zamurcov imamo še pri nas oprati! Dosedaj še niso zasledili hudodelnika, — vendar nič na svetu ni tako skrito, da bi ne prišlo na beli dan, — zlo pa se bojimo, da bi grozoviti morivec ne bil kdo — naših ljudi!

*) Pri nas v Ljubljani se ta nauk v samem domačem jeziku razlaga. Vred.